

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Hilton'un İzinde: 1950–1970 Arasında Türkiye'de Uluslararası Stil ve Modern Turizm Mimarisi

In the Footsteps of Hilton: The International Style and Modern Tourism Architecture in Turkey (1950–1970)

 Hande Atmaca

Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Beykent Üniversitesi, İç Mimarlık (EN), İstanbul, Türkiye

ÖZ

Bu çalışma, 1950–1970 yılları arasında Türkiye'de modern turizmin gelişiminde dönüm noktası oluşturan İstanbul Hilton Otel'i'nin mimari etkilerini ve bu etkinin izlerini taşıyan dört modern oteli—Divan, Çınar, Büyükkada Anadolu Kulübü ve Büyük Tarabya—Uluslararası Stil çerçevesinde incelemektedir. Araştırma, arşiv belgeleri, basın kaynakları, literatür ve sözlü tarih görüşmelerine dayanarak bu otellerin mimari, teknolojik ve sosyo-kültürel yönlerini karşılaştırmalı olarak ele almaktadır. Bulgular, Hilton'un temsil ettiği Amerikan modernizminin Türkiye'de yalnızca biçimsel bir model olarak değil, aynı zamanda yapım teknolojisi, sermaye örgütlenmesi ve toplumsal yaşam biçimleri üzerinden dönüştürücü bir rol üstlendiğini göstermektedir. Çalışma, bu yapılar aracılığıyla modern mimarlığın yerel bağlamda yeniden üretimini ve “Hiltonculuk” kavramının biçimsel bir üslup aktarımından öte, modernleşme ideolojisinin yapı çevrede ve sosyal hayat üzerindeki yansımaları ortaya koymaktadır.

Anahtar sözcükler: Uluslararası Stil, Hiltonculuk, modern mimarlık, turizm mimarisi, sosyal modernleşme, 1950'ler Türkiye'si.

ABSTRACT

This study examines the architectural influence of the Istanbul Hilton Hotel—considered a turning point in the development of modern tourism in Turkey between 1950 and 1970—and its reflections on four modern hotels: Divan, Çınar, Büyükkada Anadolu Club, and Grand Tarabya. Based on archival materials, press sources, literature, and oral history interviews, the research comparatively analyzes the architectural, technological, and socio-cultural aspects of these buildings within the framework of the International Style. The findings reveal that the American modernism represented by Hilton functioned not only as a formal model but also as a transformative force in construction technology, capital organization, and social practices in Turkey. The study highlights how these hotels reinterpreted modern architecture in the local context and how “Hiltonism” evolved beyond a stylistic stylistic appropriation to embody the modernization ideology in the built environment.

Keywords: International Style, Hiltonism, modern architecture, tourism architecture, social modernization, Türkiye in the 1950s.

Received: 17.08.2025 Revised: 05.10.2025 Accepted: 29.10.2025 Online: 03.02.2026

Correspondence: Hande Atmaca

E-mail: handeatmaca@beykent.edu.tr

OPEN ACCESS This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Bu çalışmanın amacı, yüzyıl ortasında İstanbul'da barınma pratiklerinin turizm mimarisindeki karşılığını, Hilton Oteli ve Uluslararası Stil etkileri üzerinden incelemektir. İstanbul Hilton'un açılışı Türkiye'de modern turizmin başlangıcı olarak görülmüş; "Hilton" adı, modern otel kavramının eş anlamlısına dönüşmüştür. Hilton'un etkisiyle inşa edilen oteller, Uluslararası Stil'in belirgin yerel örneklerini oluşturmuş ve akademik çalışmalarda sıkça onunla karşılaştırılmıştır.

Çalışma, 1950-1970 yılları arasında Hilton (1955) sonrasında İstanbul'da inşa edilen dört modern oteli; Divan (1956), Çınar (1958), Büyükaada Anadolu Kulübü (1959) ve Tarabya (1966) kapsamaktadır. Bu yapılar kimi zaman Hilton'la benzerlikleri üzerinden, kimi zaman da onu bir "okul" olarak gören yaklaşımları eşliğinde tartışılmıştır. Hilton'un etkisi yalnızca bu otellerle sınırlı değildir; bu sebeple dönemin öncü mimarlarının tamamlanmamış projeleri, kamu yatırımları ve basında yer bulan planlanan otellerin tasarımları da mimari söylemin parçası olarak değerlendirilmiştir.

Hilton Oteli bağlamındaki mimarlık tartışmalarının merkezinde "özgünlük" sorunu yer alır. Akcan & Bozdoğan'ın (2013) vurguladığı üzere, Hilton'un etkileri çoğunlukla olumsuz değerlendirilmiş; işlev ve bağlamdan kopuk biçimde ülke çapına yayılması, Şevki Vanlı tarafından "Hiltonculuk" olarak adlandırılmıştır (Vanlı, 1958). Bu makale, söz konusu dört oteli Uluslararası Stil'in karakteristikleriyle karşılaştırmalı olarak ele alır. Çınar ve Tarabya, Hilton'la doğrudan benzerlikleri nedeniyle tartışmalara konu olurlen; Anadolu Kulübü hem benzerlik hem bölgesel farklılık bağlamında değerlendirilmiştir. Divan ise bir şehir oteli olarak çevresine uymak zorunda kalan bir mimari dile sahip olsa da otel tipolojisinde Uluslararası Stil'in temel ilkelerini sergiler.

Uluslararası Stil'in Türkiye'deki yorumu yalnız özel turizm yapılarıyla sınırlı kalmamış, kamu binaları, banka yapıları ve eğitim kurumları aracılığıyla da yayılmıştır. Bu durum, modern mimarlığın ulusal bir temsil dili olarak benimseniş sürecini hızlandırmış; dönemin mimarlık söyleminde Batılılaşma ve yerelleşme arasındaki dengeyi yeniden tanımlamıştır (Bozdoğan, 2016). Bu anlamda, İstanbul'daki yüzyıl ortası barınma pratiklerine ve turizm yapıları üzerinden okunan modernleşme deneyimine odaklanmak, mimarlığın yalnız biçimsel değil, toplumsal bir temsil aracı olarak işlevini anlamak açısından anlamlıdır.

Araştırma yöntemi; literatür taraması, görsel analiz ve yüz yüze görüşmelerden oluşur. Dönemin turizm dergileri (Turing, Turizm Alemi), gazeteler, mimarlık dergileri (Arkitekt) ve popüler yaşam dergileri (Hayat) incelenmiş; arşivler, kişisel koleksiyonlar ve broşürlerden yararlanılmıştır. Görsel analizlerde otellerin plan tipolojileri, cephe organizasyonu, taşıyıcı sistem ve kamusal alan kullanımı incelenmiş; sözlü tarih görüşmeleri ise dönemin kullanıcı deneyimi, tasarım süreci ve toplumsal algı boyutlarını ortaya koymak üzere yapılandırılmıştır.

"Otelsiz Şehir"den "Hilton Sarayı"na: Hilton İstanbul'a Geliyor

İstanbul'daki otel yetersizliği, 1940'lardan itibaren basında "Otelsiz Şehir" ya da "İstanbul'un Otel Davası" başlıklarıyla tartışılmış; birinci sınıf otellerde dahi sıcak su ve temizlik standardının sağlanamaması sıkça eleştirilmiştir (Nayır, 1941; İstanbul'un Otel Davası, 1945). Şehrin doğal ve tarihsel güzellikleri övülse de, konaklama altyapısının eksikliği turizmin önündeki temel engellerden biri olarak görülmüştür (Orgun, 1954). Bu tartışmalar, Cumhuriyet'in erken döneminden itibaren modernleşme ideolojisinin bir parçası olarak ele alınan "dünyaya açılma" arzusunun mimari yansımasını da hazırlar. Dolayısıyla Hilton'un İstanbul'a gelişi, tam da bu sorunlu çevreye denk düşer.

19. yüzyılın büyük otelleri, örneğin Pera Palas (1895), "saray tipi otel" anlayışıyla hizmet vermede devam etse de, 1950'lerde değişen uluslararası standartlar karşısında Hilton'la rekabet edememiştir (Gülersoy, 1989). Divan Oteli'nin açılışı da bu "saray tipi otel" geleneğinin gerilemesini hızlandırmıştır (Zat, 2005). Hilton'un farkı yalnız mimari dilinde değil; geniş lobi, standart oda tipleri, geniş peyzaj alanları, havuz ve spor olanakları, alışveriş birimleri gibi Amerikan yaşam tarzını yansıtan olanaklarla topyekûn "modern otel" modelini kurmasındadır (Adalet, 2018). Bu model, yalnız konaklama hizmetini değil, bir yaşam biçimini — standardizasyon, konfor, tüketim ve temsil — bir bütün olarak pazarlayan ilk örnektir.

Türkiye'de turizm yatırımları büyük ölçüde devlet desteğiyle yürütülmüştür. 1950'lerde turizmin teşviki temel politika haline gelmiş; 1953 tarihli Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu vergi muafiyetleri getirmiş, 1955'te Turizm Bankası kurulmuş, 1957'de Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü bakanlık seviyesine yükseltilmiştir (Yıldız, 2011; Evcin, 2016). Bu gelişmeler, turizmin ulusal kalkınma politikaları içinde bir vitrin alanı olarak görülmeye başlandığını; modern otellerin ise bu vitrinin en görünür mimari simgeleri haline geldiğini göstermektedir.

Emekli Sandığı da yüksek standartlı konaklama sağlamak amacıyla önemli yatırımlar yapmış; Hilton bu girişimlerin en görünür örneği olmuştur (Tuna Ultav & Savaşır, 2016). Bu sebeple Hilton'un İstanbul'a gelişi coşkuyla tanıtılmıştır. Daha otel açılmadan, 1952 tarihli *Arkitekt*'te "Turistik Otel" yazısıyla duyurulmuş; proje maketlerle tanıtılmıştır (Skidmore, et al., 1952). 1955'teki açılış, gazetelerde "Hilton Sarayı" manşetleriyle yer almış; modern mimarisi, sanat eserleri ve odaların konforuyla dönemin ilk modern oteli olarak sunulmuştur (SALT Research, 1955).

Kültür Bakanlığı eski müsteşarı Mukadder Sezgin'in "Tek bir Hilton İstanbul'u değiştirdi, yaşam tarzını değiştirdi" sözleri yapının çok yönlü etkisini net biçimde özetler (Sezgin, 2018). İstanbul'un ilk beş yıldızlı oteli olan Hilton, Prost Planı çerçes-

vesinde Gezi Parkı'nın 2. Park alanında, Skidmore, Owings & Merrill (SOM) ile Sedat Hakkı Eldem işbirliğiyle tasarlanmış; finansmanı Emekli Sandığı tarafından sağlanmıştır (Wharton, 2001). Yatay prizmatik kütle, pilotiler, şeffaf giriş katı ve teras ögeleleriyle Uluslararası Stil'i yansıtan yapı; peyzaj düzenlemeleri ve yüzme havuzlarıyla Amerikan banliyösü imgelerini kentin merkezine taşımıştır. Bu durum, modernliğin yalnız biçimsel bir temsil değil, yaşam biçimi düzeyinde de kamusal bir gösteriye dönüşmesini sağlamıştır. Conrad Hilton'un "Otellerimizin her biri küçük bir Amerika'dır" sözü, yapının bu sembolik rolünü doğrular. (Resim 1)

Hilton'un mimari dili, savaş sonrası dönemin "soğuk savaş modernizmi"nin de taşıyıcısıdır. Yapı, Batı bloku'nun ekonomik ve kültürel politikalarının mekânsal ifadesi olarak, Türkiye'nin uluslararası sistemle bütünleşme sürecinin de bir göstergesidir (Wharton, 2001; Castillo, 2010). Bu nedenle Hilton'un açılışı yalnız bir turizm olayı değil, modernleşme, diplomasi ve kültürel kimlik üretiminin kesişim noktasında okunmalıdır.

Burada Uluslararası Stil'in dünya çapındaki kabulüne kısa bir geri dönüş yapmak gerekir. Sanayi Devrimi'nden itibaren modern mimarinin doruk noktası, Uluslararası Stil'de karşılık bulmuştur: yalın-soyut formlar, rasyonel-işlevsel anlayış, teknolojinin imkânlarıyla birleşen bir estetik ile evrensel bir mimari dil yaratma arzusu bir araya gelmiştir. Le Corbusier'nin beş ilkesi—serbest plan, betonarme iskelet, yatay pencereler, teras çatı—1929 CIAM toplantısında modern mimarinin parametrelerine dönüşmüştür (Birol, 2006). Bununla birlikte üslubun evrenselliği tartışmalı kalmış; farklı coğrafyalarda aynı biçimde tekrarı anti-modernist eleştirilerin odağında yer almıştır (Akcan, 2001; Aksu, 2007).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında modern mimarlık faaliyetlerine baktığımızda ise Amerika'nın öncülüğü göze çarpar özdeşleşir. Bauhaus'un eski yöneticileri Gropius ve Mies'in eğitim faaliyetleri, New York ve Chicago'yu birer büyük laboratuvara dönüştürür; modernizm Avrupa'daki teorik bağlamından koparak Amerika'da stratejik bir ideolojiye evrilir. CIAM, Ford Foundation ve MoMA gibi kurumlar aracılığıyla Türkiye dâhil farklı coğrafyalara yayılır; Marshall Planı çerçevesinde Uluslararası Stil, Amerikanlaşma stratejisinin aracına

Resim 1. Hilton Oteli.

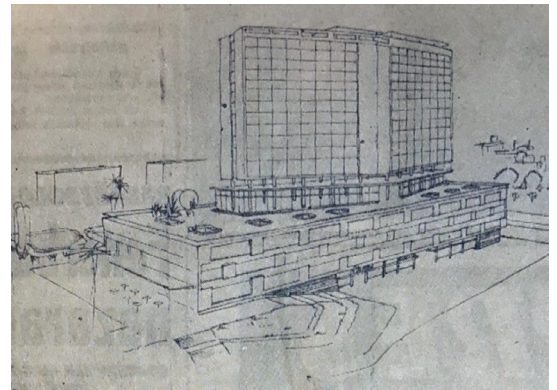
dönüştür (Lu, 2010; Castillo, 2010). Bu bağlamda Uluslararası Stil'in Amerikan Modernizmi olarak yeniden çerçevelenmesi, otel tipolojisi özelindeki eklentilerle Amerika'dan deniz aşırı yayılan "Hilton modeli"ni üretir.

Hilton Oteli'nin ardından

Hilton'un açılışının ardından İstanbul'da yeni yatırımların hızlı artışı dönemin basılı kaynaklarında açık biçimde gözlemlenir. Gazete ve dergilerde "Hilton standartlarında" planlanan otellerin reklamları artmış, modern otel artık bir mimari tipolojiden çok bir statü sembolü olarak tanımlanmaya başlanmıştır. Emekli Sandığı Genel Müdürü Nuri Kınık, "Hilton ayarında altı otel daha yapılacak" diyerek İstanbul, İzmir, Bursa ve Antalya'daki yatırımları duyurur (Görkey, 1957). *Turing* dergisindeki "Yeni Oteller" yazısı, Tarabya, Yeşilköy, Tepebaşı ve Taksim'de planlanan projelerin her odasında banyo bulunan, gündüz oturma odası olarak kullanılabilen odalarla Hilton standartlarını hedeflediğini belirtir (Til, 1955). Bu dönemde gazete ilanları, mimarlığın kamusal temsili açısından da önem taşır; modern oteller, ulusal kalkınma ideolojisinin en görünür yüzlerinden biri haline gelir.

22 Ocak 1956 tarihli *Radıyo Dünyası*, Taksim Belediye Gazinosu'nun yerine yapılacak Tozan Oteli'ni "18 katlı, 600 odalı" olarak tanıtır; yazı özellikle iç mekân malzemeleri ve Kütahya çinilerinin kullanımıyla Amerikan etkisi ve yerel motiflerin birlikteliğini vurgulamaktadır (Resim 2). Bu haber, dönemin basınında sıkça tekrarlanan "yerli modernlik" söyleminin tipik bir örneğidir. Batı tarzı konfor ile ulusal zanaatın estetik birleşimi, Türkiye modernizminin ayırt edici karakteri haline gelir.

5 Temmuz 1958 tarihli *Milliyet*'te "Deniz Üstünde" başlığıyla, yanarak yıkılan Yeşilköy Deniz-park Oteli arsasında 17 katlı prizmatik blok şemasıyla yeni bir otel projesi daha duyurulur; görselde parabolik saçak, teras çatı ve gridal cephe varyasyonunu dikkat çeker (Gürsoy, 1958) (Resim 3). Bu tip projeler, Uluslararası Stil'in görsel kodlarının kitle-sel dolaşıma girdiği ilk örneklerdir. Mimari dil artık yalnızca profesyonel çevrelere değil, geniş kitlelere hitap etmeye başlamıştır.

Resim 2. Taksim Belediye Gazinosunun yerine yapılması planlanan Tozan Oteli'nin çizimi (22 Ocak 1956, *Radıyo Dünyası*).

Resim 3. “Deniz Üstünde”, Yanan Yeşilköy Denizpark Otel'i'nin yerine planlanan Tozan Otel'i'nin çizimi (5 Temmuz 1958, Hürriyet).

Popüler dergilerde de tartışma sürer. *Hayat* dergisi, Fenerbahçe’de planlanan 180 odalı lüks otelin maketini yayımlar; grid cephe, pilotiler ve şeffaf giriş katıyla Hilton dilinin yerel bir yorumu sunulur. Yerli bir firmanın Macar şirketiyle olan işbirliği vurgulanır (Hayat, 1957). Mono-blok kütlelenin kırılması, manzaraya yönelim ve araziye uyum çabaları, biçimsel benzerliğin yanında özgün bir dil denemesi olarak öne çıkar (Resim 4). Bu örnekler, Türkiye’de modern mimarlığın artık salt ithal bir biçim değil, yerel mimarların deneyimlediği bir üretim alanına dönüştüğünü göstermektedir.

Gerçekleşmeyen projelerde de Hilton etkisinin izleri görülür. Rüknettin Güney’in 1959’da tasarladığı fakat mali nedenlerle inşa edilemeyen Kalamış Otel (Resim 5) ve Fazıl Aysu’nun Florya Plaj Tesisleri için otel önerisi, prizmatik kütle ve grid cepheyle Hilton dilini sürdürür (Salt Research, 2026). Bu noktada “Hiltonculuk” artık yalnız biçimsel bir model değil, dönemin modernleşme arayışını temsil eden bir mimari paradigma haline gelmiştir. Her yeni otel tasarımı, Türkiye’nin Batı ile kurduğu kültürel ve ekonomik ittifakın bir ifadesine dönüşür.

Bu örnekler, Hilton’un etkisinin yalnız medyada değil, tasarım pratiğinde de bir dönüm noktası yarattığını; “Hiltonculuk” olarak anılan şemanın farklı ölçek ve işlevlerde yinelenerek modernleşme tartışmalarını beslediğini gösterir. Bununla birlikte arazi-manzara ilişkisi, alternatif giriş kotu kur-

Resim 4. Hilton Otel'i'ne benzer bir biçimde Fenerbahçe’de yapılması planlanan bir oteli tanıtan haber (Hayat, 1957.).

Resim 5. Kalamış Otel projesinin maketi, 1950’lerin sonlarında Rüknettin Güney’in mimarlık ofisinde çekilmiş fotoğraf (Ahmet Güney ve Atmaca Arşivleri).

guları, kat yüksekliği çeşitlenmeleri ve monoblok şemanın kırılması gibi yaklaşımlar, Uluslararası Stil’in yerel bağlamda yeniden yorumlandığını da kanıtlar. Hilton sonrasında ortaya çıkan bu modern otel modeli, Türkiye’de modern mimarlığın aynı anda hem bir taklit hem de bir tercüme süreci olduğunu açıkça ortaya koyar; yerel üreticiler, mimarlar ve kullanıcılar aracılığıyla “küresel modernlik” gündelik yaşama taşınmıştır.

Dört Örnek Yapı: Karşılaştırmalı Okuma

Bu bölüm, İstanbul Hilton Otel’i’nin açılışının ardından 1950–1970 yılları arasında inşa edilen dört modern oteli—Divan (1956), Çınar (1958), Büyükdade Anadolu Kulübü (1959) ve Büyük Tarabya (1966)—Uluslararası Stil’in temel ilkeleri bağlamında karşılaştırmalı olarak ele almaktadır. Her biri farklı sosyo-ekonomik koşullar, kurumsal aktörler ve mekânsal bağlamlarda üretilmiş bu yapılar, Hilton’un kurduğu modern otel tipolojisinin Türkiye mimarlık pratiğinde nasıl yorumlandığını göstermesi bakımından önemlidir.

Bu dört yapı, mimari olarak aynı dilin varyasyonlarını temsil etseler de, konum, işlev ve toplumsal hedefleri açısından farklı modernlik biçimlerini yansıtır. Divan, kent merkezinde modern yaşamın vitrini; Çınar, havaalanı oteli kimliğiyle Türkiye’nin dünyaya açılma arzusunun ve yerel kimlik arayışının kesiştiği bir geçit; Büyükdade Anadolu Kulübü, geleneksel mimarlık mirasının modern bir yorumu; Büyük Tarabya ise uluslararası temsilin ve devlet destekli prestij mimarlığının en belirgin örneği olarak öne çıkar. Böylece bu oteller, hem Uluslararası Stil’in biçimsel repertuarını hem de Türkiye’de modernleşmenin farklı sosyo-kültürel yönelimlerini görünür kılar.

Karşılaştırma, kütle şeması, cephe düzeni, taşıyıcı sistem, kamusal alan kullanımı ve yerelleştirme stratejileri üzerinden yürütülmüş; böylece “Hiltonculuk” olarak anılan modernist standartlaşma eğiliminin hangi ölçülerde benimsendiği ya da aşıldığı ortaya konmuştur. Ayrıca, sosyal yaşam, kullanıcı profili ve kamusal temsiller de analize dâhil edilerek, modern mimarinin yalnızca biçimsel de-

ğil, toplumsal bir fenomen olarak nasıl dönüştüğü araştırılmıştır.

Bu yaklaşım, dört oteli birbirinden bağımsız örnekler olarak değil, Hilton sonrası modernleşme sürecinin ardışık halkaları olarak okumayı mümkün kılar. Her biri, bir öncekinde sınanan mekânsal ilkeleri yeniden üreterek ya da dönüştürerek, Türkiye’deki modern mimarlık deneyiminin çoğul karakterini ortaya koyar.

Divan Oteli (1956) — Rüknettın Güney

Türkiye’nin çok partili hayata geçişi ve savaş sonrası küresel yeniden yapılanma atmosferinde, Vehbi Koç’un Amerika seyahatleri Divan’ın kuruluş sürecini etkiler (Tanju, 1991). Wharton’ın belirttiği gibi Hilton, ölçeksiz heykelsi kütleyle İstanbul dokusuyla tezat oluştururken (2001), Divan, Prost Planı doğrultusunda Elmadağ çevresiyle uyumlu, daha ölçülü bir kütle olarak tasarlanmıştır. Köşe pastanesi ve kafesiyle kamusal işlev üstlenir; kolonlar üzerinde yükselen ana blok, bağımsız cam giriş, balkonlardan türeyen grid cephe ve teras kullanımı gibi Uluslararası Stil öğeleri mevcuttur. Güney’in Fransa eğitimi ve Le Corbusier ilgisi, çevresel duyarlılık ve modern dil olarak projeye yansır (Güney, 2018).

İç mekânda, Hilton’un bölüntüsüz mekânlarının ve geniş cam yüzeylerinin oluşturduğu hafif etkiye karşın, Divan malzeme kullanımı bakımından daha ağır bir atmosfer sunar: Hilton’da cilalı mermer-alüminyum-cam üçlüsü baskınken, Divan’da ahşap kaplama tercihleri dönem koşulları ve malzeme sınırlılıklarıyla ilişkilidir. Divan iç mekân broşüründe “*konfor ve cazibeyi sağlamak amacıyla modern tarzda dekore edilmiştir*” diye tanımlanır (Tanju, 1991).

Divan Oteli’nin en belirgin farkı, modern otel kavramını “yerli bir girişim” kimliğiyle sahiplenmiş olmasıdır. Vehbi Koç’un “bir Türk de otel işletebilir” ifadesi, yapının mimari temsiline ulusal bir anlam katmıştır. Divan, Hilton’un küresel modernliğine karşılık, yerli sermaye ve zanaatkarlıkla inşa edilmiş “bizden modernlik” fikrinin sembolü haline gelmiştir.

Sosyal anlamda Divan Oteli, 1950’lerin ortasında İstanbul’un sosyal yaşamında modernleşmenin merkezlerinden biri olmuştur. Otel yalnızca konaklama işleviyle değil, dönemin yeni toplumsal alışkanlıklarını şekillendiren bir kamusal buluşma mekânı olarak da öne çıkmıştır. Açılış töreninin yerli sanatçılar —Münir Nurettin Selçuk, Cemal Reşit Rey ve Ayla Erduran— ile gerçekleştirilmiş olması, Batılı biçimsel çerçevenin ulusal bir kültürel içerikle harmanlandığını göstermesi bakımından semboliktir.

Gündelik yaşamda ise Divan Pastanesi, Amerikan barı ve restoranı, İstanbul’un seçkin çevrelerinin buluştuğu yerler olmuştur. 1956–1960 yılları arasında burada sahne alan İlham Gencer’in aktardığı üzere, İstanbul’un yüksek sosyeta ve yabancı

konuklar Divan’da toplanır, beş çayı, müzikli yemek ve yılbaşı eğlenceleri gibi yeni sosyal pratikler burada şekillenir. Bu etkinlikler, savaş sonrası dönemde Türkiye’de modern tüketim ve eğlence kültürünün kentli biçimlerini tanımlayan öncü deneyimlerdir.

Sonuç olarak, Divan Oteli hem uluslararası modernizmin toplumsal vitrini, hem de “bizden olan” bir modernliğin sahnesi olmuştur. Politik, kültürel ve sosyal düzeyde 1950’ler İstanbul’unda kimlik inşasının merkezi konumlarından biri olarak; Hilton modelinin yerleşmiş, daha insan ölçekli bir yorumu olarak değerlendirilebilir.

Çınar Oteli (1958) — Rana Zıpçı, Ahmet Akın, Emin Ertan

Çınar Oteli, 1950’lerin sonunda Türkiye’de turizm politikalarının ivme kazandığı bir dönemde inşa edilmiş, İstanbul’un modernleşme sürecinde hem mimari hem de sosyal açıdan önemli bir eşik oluşturmıştır. Yapı Türkiye’nin ilk hava limanı oteli olması nedeniyle uluslararası temsilde de büyük önem taşır (Çetingil, 2018). 1958 yılında Yeşilköy sahilinde hizmete giren otel, Hilton Oteli’nin ardından ülke içinde modern konaklama standartlarını yaygınlaştıran ilk örneklerden biri olarak değerlendirilir (Cansever & Hancı, 1959). Yapı, tamamen yerli sermaye ve iş gücüyle gerçekleştirilmiş olması bakımından da dikkat çekicidir; bu özelliğiyle hem devlet destekli kalkınma stratejilerinin hem de özel girişimciliğin sembolü haline gelmiştir (Ünver, 1958; Çetingil, 2018). Otelin inşası, Ercan ailesi girişimi ile Dyckerhoff & Windmann inşaat firmasının iş birliğiyle yürütülmüş; aynı şirketin Hilton Oteli’nin de yüklenicisi olması, iki yapı arasında yalnız biçimsel değil, teknolojik ve kurumsal bir süreklilik kurmuştur (Zıpçı, et al., 1959).

Otel, Uluslararası Stil’in temel öğelerini — prizmatik kütle, pilotiler üzerinde yükselen blok, şeffaf giriş katı ve balkonlarla tanımlanan gridal cephe— yerel peyzaj, iklim ve çevresel bağlamla ilişkilendirerek özgün biçimde yeniden üretmiştir. Yapının denizle kurduğu doğrudan ilişki, geniş terasları, havuz çevresindeki peyzaj düzenlemesi ve sosyal tesisleri, 1950’ler Türkiye’sinde modern otel tipolojisini tanımlayan öncü bir örnek oluşturur. Bu mekânsal kurgu, Hilton’daki kent merkezli modernlik anlayışını sahil ortamına taşıyarak, “banliyö modernizmi”nin erken ve nitelikli bir yorumu haline gelmiştir. Böylece yapı, kentin yoğun ritminden uzak, kontrollü bir eğlence ve dinlenme alanı tanımlayarak modern yaşamın gündelik ritüellerini sahil ölçeğinde yeniden üretmiştir.

Mimari olarak pilotiler, şeffaf çift katlı giriş, heykelsi merdiven, balkonlu odalar ve çatı terası gibi Uluslararası Stil unsurları belirgindir. Alt katı Paşabahçe ürünleri ve yerel zanaat ürünlerinin satıldığı mağazalarla Hilton’ın ticari kurgusuna yakın bir düzen görülür (Küçükerman, 2018). Çoğu kaynak, oteli “Küçük Hilton” olarak anar

(Gönlügür, 2018). Detaylarda —örneğin seramik / terrakotta korkuluk— Hilton’dan ayrılan yerel malzeme yorumları dikkat çeker. Ana blok, Hilton’dakine benzer şekilde pilotiler üzerinde yükselen dikdörtgen prizmadan oluşur; büyük odalar yine kütlelin uçlarına yerleştirilmiştir. Bu detaylar, yerli üretim teknikleriyle küresel estetiğin bir araya geldiği “melez bir modernlik” tanımlar.

Çınar Otel, yalnızca Yeşilköy’ün deniz kıyısındaki modernist bir turizm yapısı olarak kalmamış, 1950’lerden itibaren İstanbul’un sosyal hayatında yeni bir yaşam biçimini temsil eden bir simge haline gelmiştir. Hilton’un temsil ettiği Amerikan modernliğinin daha “yerelleşmiş” ve erişilebilir bir versiyonu olarak Çınar, uluslararası yolcuları hem de yerli seçkinleri bir araya getiren bir sosyo-kültürel platform işlevi görmüştür. Hafta sonu kaçamakları, havuz başı eğlenceleri, yaz davetleri ve düğünler bu mekânın sosyal ritüelleri haline gelmiştir. Otelin barı, balo salonu ve deniz manzaralı restoranı yalnız konaklama amaçlı değil, aynı zamanda kamusal sosyalleşme ve temsil mekânı olarak işlev görmüş; diplomatlar, iş insanları ve sanat çevrelerinin buluşma noktası haline gelmiştir. Bu yönüyle Çınar, modern turizm mimarisinin toplumsal yüzünü oluşturur: modernlik artık yalnızca formda değil, davranışta, tüketim alışkanlıklarında ve sosyalleşme biçimlerinde de deneyimlenir.

Sonuç olarak Çınar Otel, Hilton’un kent merkezli modernliğini Yeşilköy’ün sahil şeridine taşıyarak hem Uluslararası Stil’in yerel bir yorumunu hem de Türkiye’de modern tatil kültürünün mimari temelini oluşturmuştur. Yapı, 1950’lerin “turizmle modernleşme” ideolojisinin somutlaşmış hâli olarak, mimarlığın toplumsal modernleşmedeki rolünü görünür kılar (Resim 6).

Büyükada Anadolu Kulübü Otel (1957–1959) — Abdurrahman Hancı, Turgut Cansever

Anadolu Kulübü Otel veya Büyükada Anadolu Kulübü, ulusal bir yarışma sonucu elde edilen projesiyle, Uluslararası Stil dilini yerel mekânsal geleneklerle buluşturan özgün bir örnek olarak kabul edilir (Akcan & Bozdoğan, 2013). Bodrum + zemin üzerine üç katlı kurguda 57 apart oda ve te-

ras barda sonlanan bir şema vardır. Güney cephesi güneş kırıcılarla gölgelenir; beyaz modernist kütle, adanın silüetine katkı sağlayacak biçimde ele alınır (Cansever & Hancı, 1959). Le Corbusier etkileri (özellikle İsviçre Pavyonu) hissedilmekle birlikte, Cansever zemin katta Corbusier’nin boş bıraktığı pilotilerin yerine, Türk evlerindeki “hayat” geleceğini çağrıştıran bahçeye açılan bir oturma alanı tanımlar (Özorhon, 2008, s. 82).

Bu yorum, modern mimarinin evrensel diline yerel bir aidiyet duygusu kazandırır; Cansever’in düşünsel çizgisinde modernleşmenin yalnızca teknolojik değil, aynı zamanda ahlaki ve kültürel bir mesele olduğunu hatırlatır. Yapı bu yönüyle, Uluslararası Stil’in soyut geometrisini Anadolu’nun sosyal mekân gelenekleriyle uzlaştıran nadir örneklerden biridir.

Diğer cephede ahşap kafes güneş kırıcılar ve maşrabiye göndermeleriyle bölgesel özgünlük güçlenir. Vanlı (2006, s. 230), yapıyı Türk modernizminin en başarılı rasyonalist örneklerinden biri olarak değerlendirirken, Kaçel (2009) ise 1950’lerde üretilen tüm yapıların “Hiltonculuk” kapsamında görülemeyeceğini, bazı örneklerin uluslararası dil içinde özgün ve nitelikli detaylar geliştirdiğini savunur. Bu değerlendirmeler, Anadolu Kulübü’nün modernleşme sürecinde “alternatif modernlik” yaklaşımını temsil ettiğini, biçimsel benzerliklerin ötesine geçerek kültürel bir sentez önerdiğini göstermektedir.

Otelin özgün karakteri cephede de hissedilmektedir. Bozdoğan’a göre, denize bakan yatay balkonlu cephe Hilton’u andırırken, diğer cephede ahşap kafes güneş kırıcılar kullanılmış ve koridorlara yumuşak bir ışık girmesi sağlanmıştır (Bozdoğan, 2019). Dikey sirkülasyon bloğu bir Corbusier tarzı “parasol” ile sonlanırken, güneş kırıcılar geleneksel Türk evleri ile İslam mimarisindeki maşrabiye geleneğine göndermeler yapmaktadır. Bu biçimsel dil, Akdeniz modernizminin beyaz geometrisini Osmanlı konut kültürünün geçirgenliğine bağlayan hibrit bir atmosfer yaratır.

Büyükada Anadolu Kulübü Otel, aynı zamanda sosyal mekân olarak da dönemin modernleşen seçkin çevresinin yazlık yaşam pratiklerini dönüştürmüştür. Kulüp yapısı, yalnızca konaklama alanı değil, aynı zamanda Cumhuriyet’in bürokratik ve entelektüel kesimleri için bir “sosyal ritüel mekânı” işlevi görmüştür. Yaz aylarında düzenlenen konserler, davetler ve balolar, adadaki mevsimsel toplumsallığın modern bir formda yeniden üretildiği etkinlikler olmuştur.

Bu yönüyle yapı, Hilton’un temsil ettiği kent merkezli kamusal modernlikten farklı bir model önerir: doğa içinde, sınırlı erişimli ama kültürel olarak seçkin bir kamusal biçimi. Modern mimarlığın demokratikleşme iddiası burada “kontrollü bir seçkinlik” üzerinden yeniden tanımlanır. Sonuç olarak Büyükada Anadolu Kulübü Otel, Türk modernizminin yalnızca Batılı form kodlarını değil, yerel gelenek ve yaşam tarzlarını da dönüş-

Resim 6. Çınar Otel’inin yapım aşamasını deniz cephesinden gösteren fotoğraf (1950’ler, Tuna Ultav Arşivi).

türme potansiyelini yansıtan önemli bir örnektir. Hem mimari hem sosyal açıdan, modernliğin yerel kimlikle uzlaşabileceğini kanıtlayan bir model olarak, 1950'lerin "ulusal modernlik" tartışmalarında özel bir yere sahiptir.

Büyük Tarabya Oteli (1966) — Kadri Eroğan

Büyük Tarabya Oteli, 1960'lı yılların başında Türkiye'nin turizm yatırımlarında yeni bir ölçek ve kimlik arayışının simgesi olarak ortaya çıkmıştır. 1954'te yanan eski Konak / Tokatlıyan Oteli'nin yerine inşa edilen yapı, Emekli Sandığı tarafından devralınan yarım kalmış bir projeden geliştirilmiştir (Özdemir, 2013). Otel, devlet destekli turizm politikalarının ve Emekli Sandığı yatırımlarının en kapsamlı örneklerinden biri olup; 261 oda, 522 yatak, büyük mutfaklar, balo salonu, yüzme havuzları ve spor alanlarını içeren programıyla dönemin lüks konaklama anlayışını temsil eder (Peksayar, 1966; Milliyet, 1966).

Büyük Tarabya, yalnızca bir otel değil, Cumhuriyet sonrası Türkiye'nin ekonomik kalkınma modelinin bir vitrini olarak da değerlendirilmelidir. Devlet eliyle yürütülen bu proje, modern turizmin ulusal prestij unsuru haline geldiği bir dönemde, Boğaziçi kıyısında "kamusal lüks" kavramını mimari bir simgeye dönüştürmüştür.

Mimari açıdan yapı, Uluslararası Stil'in geç dönem yorumlarından biri olarak kabul edilir. Kadri Eroğan'ın tasarımı, kütlenin kıyı şeridine paralel kavislenmesiyle Le Corbusier'nin Güney Amerika'daki "eğrisel plastiklik" anlayışına göndermede bulunur (Kortan, 1971; Kortan, 1973), akt. Tozoğlu, 2007). Bu biçim, modernist tasarım ilkeleri ile Boğaziçi coğrafyasının topografik ve görsel özellikleri arasında bir denge arayışının ürünüdür. Ancak aynı zamanda, modernliğin ölçekle kurduğu problemleri ilişkiyi de açığa çıkarır; doğaya duyarlı bir modernizmden çok, coğrafyaya hükmeden bir temsil dili üretmiştir.

Bu yönüyle Büyük Tarabya, modern mimarlığın Türkiye'deki "ölçek krizi"nin sembollerinden biri haline gelmiştir. Yapı, Boğaziçi'nin insan ölçekli ve peyzajla bütünsel yerleşim karakterine karşı, anıtsal bir kütle olarak yükselmiş; denizle kara arasındaki geçişli ilişkiyi kesintiye uğratmıştır. Vanlı (2006) bu durumu, modern mimarinin yerel duyarlılıkla uyum sağlayamadığı nadir örneklerden biri olarak değerlendirir.

Büyük Tarabya Oteli'nin önemi yalnız biçimsel özelliklerinde değil, aynı zamanda Emek İnşaat ve Dyckerhoff & Windmann ortaklığıyla yürütülen yapım organizasyonu içinde de yatar. Bu firma, Hilton ve Çınar Otelleri'nde olduğu gibi burada da modern inşaat teknolojilerinin aktarımında rol oynamış, böylece Türk modernizminin sürekliliğini sağlayan teknik bilgi ağının bir halkasını oluşturmuştur. Dyckerhoff & Windmann'ın üç projede de yer alması, 1950'ler sonrası Türkiye'sinde turizm mimarisinin yalnız estetik değil, aynı za-

manda ekonomik ve teknolojik bir sistem olarak kurulduğunu gösterir.

Otel, açılışından itibaren yalnızca bir konaklama mekânı değil, İstanbul'un seçkin sosyal yaşamının sahnesi olmuştur. 1960'lar boyunca diplomatik resepsiyonlar, balolar, film galaları ve uluslararası konferanslara ev sahipliği yapan otel, Boğaziçi kıyısında modernleşmenin vitrini haline gelmiştir. Gazete arşivlerinde otelin açılış töreni, "Boğaz'ın yeni tacı" ve "Akdeniz lüksünün İstanbul yorumu" gibi başlıklarla duyurulmuş; Tarabya, dönemin kültürel belleğinde modernite, zarafet ve devlet prestijinin birleştiği bir ikon haline gelmiştir.

Deniz manzaralı restoranı, yaz aylarında düzenlenen açık hava etkinlikleri ve bar kültürüyle dönemin sosyo-kültürel elitini bir araya getiren bir merkez işlevi görmüş; "Hilton'un şehirdeki karşılığı" olarak kentin kuzey aksında prestijli bir odak yaratmıştır. Bu bağlamda Tarabya, uluslararası otelcilik standartlarının yerli versiyonunu üretmiş; aynı zamanda Boğaziçi'nin tarihsel peyzajında modern yaşamın mekânsal temsilini kurmuştur.

Sonuç olarak Büyük Tarabya Oteli, Türkiye'de 1960'ların "büyük ölçekli modernlik" arayışının hem başarısını hem de gerilimini temsil eder. Bir yandan uluslararası standartlarda inşa edilmiş bir modern yapıdır; diğer yandan Boğaziçi'nin doğasına karşı kurduğu hâkimiyet, modernizmin sınırlarını hatırlatır. Mimarlık tarihindeki önemi, yalnızca biçimsel değil, sosyal ve ideolojik bir dönüm noktasında yer almasından kaynaklanır: modernleşmenin en görkemli, ama aynı zamanda en tartışmalı sahnesidir.

Değerlendirme: "Hiltonculuk" ve Özgünlük

Bütün bu tartışmaların odak noktasına gelindiğinde, bağlam ve işlevden bağımsız bir şekilde standartlaşan bir "Hilton dili" vardır. Vanlı, prizmatik blok ve gridal cephenin otel-konut-kamu yapılarında tekrarlanmasını "Hiltonculuk" diye eleştirir (1958, 2006). Hilton'un yerel danışmanı Sedat Hakkı Eldem de bu eleştirileri paylaşarak, bu tür yapıların "kutu ya da çekmece gibi" görüldüğünü ve Anadolu şehirlerini işgal ettiğini dile getirmiştir (Eldem, 1973).

Ancak "Hiltonculuk" olgusunu yalnız biçimsel bir kopyalama olarak değerlendirmek yetersizdir. Bu dönem, aynı zamanda Türkiye'de inşaat teknolojilerinin, üretim organizasyonlarının ve sermaye yapılarının dönüşümünü de ifade eder. Hilton ve Çınar Otelleri'nin her ikisinin de Dyckerhoff & Windmann firması tarafından inşa edilmesi, modern mimarlığın yalnız estetik değil, aynı zamanda kurumsal bir sistem olarak da ithal edildiğini gösterir. Bu şirketin Emekli Sandığı'yla ortaklığı sonucu kurulan Emek İnşaat, Grand Efes, Grand Tarabya, Hilton'un ek yapısı ve Grand Ankara gibi otellerin yapımını da üstlenmiş; böylece "Hiltonculuk", dönemin kalkınma politikalarıyla iç içe geçmiş, kurumsallaşmış bir üretim modeline dönüşmüştür (Tozoğlu, 2007).

Bu açıdan, Hiltonculuk'un modernleşme tarihindeki yeri iki yönlüdür: Bir yandan, Amerikan modernizminin sembolik göstergesi olarak, Uluslararası Stil'in Türkiye'deki en görünür ifadesini oluşturur. Diğer yandan, bu stilin yerel malzeme, iş gücü ve üretim kültürüyle birleşmesiyle, "öğrenme ve uyarlama" odaklı bir modernlik deneyimini temsil eder.

Öte yandan Asasoğlu (2006), modernist yapıların kolay inşa edilebilirliğinin ve savaş sonrası teknoloji transferinin üretimi hızlandığını; geleneksel ahşap konut ustalığı ile betonarme basitliği arasındaki farkın "kopyacılık" sorununu gündeme taşıdığını belirtir. Ancak burada "kopya" yerine "tercüme" kavramı daha açıklayıcıdır: Türk mimarları, modernist ilkeleri kendi coğrafi, kültürel ve ekonomik bağlamlarına tercüme etmişlerdir.

Bu örneklerde yerel arayışlar açıktır: araziye ve manzaraya uyum; giriş kotunda kütle farklılaşmaları; kat yüksekliklerinde çeşitlenme; monoblok şemanın kırılması; güneş kırıcı ahşap kafesler ve maşrabiye esinleri; kıyı çizgisine uyumlu kavisli kütle gibi kararlar, Uluslararası Stil'in çoğul bir dile evrildiğini gösterir. Dolayısıyla, "Hiltonculuk"un etkisi biçimsel tekdüzelikten çok, yerel modernizmin içinden geçen bir diyalog süreci olarak okunmalıdır.

Sosyal düzeyde ise, bu oteller yalnızca konaklama yapıları değil, modern yaşamın kamusal temsil alanları olmuştur. Hilton'la başlayan modern otel anlayışı, biçimsel bir yenilenmeden çok, kent sel yaşam biçimlerinin dönüşümünü beraberinde getirmiştir. Divan, Çınar, Büyükaada Anadolu Kulübü ve Tarabya Otelleri, 1950–1970 aralığında İstanbul'un sosyo-kültürel haritasında yeni kamusal tipolojiler tanımlamıştır.

Divan Oteli, şehir merkezinde iş dünyası, sanat çevreleri ve diplomatik kesim için bir buluşma mekânı haline gelirken; Çınar Oteli, Yeşilköy'de sayfiyede dinlenme ve eğlence kültürünü simgelemiştir. Büyükaada Anadolu Kulübü, modernist estetiği geleneksel "sosyal kulüp" kimliğiyle birleştirerek seçkin bir yazlık kamusal yaşamın temsilcisi olmuş; Tarabya ise uluslararası etkinliklerin, film festivallerinin ve yaz balolarının Boğaziçi'ndeki vitrini haline gelmiştir.

Bu dört yapı birlikte okunduğunda, modern mimarlığın Türkiye'de yalnızca bir estetik dönüşüm değil, toplumsal davranış, tüketim ve temsil biçimlerini yeniden tanımlayan bir kültürel devrim yarattığı görülür. Hiltonculuk böylece yalnız "yapı" üzerinden değil, modernleşmenin gündelik hayatla kurduğu ilişki üzerinden anlam kazanır (Resim 7).

Sonuç olarak, bu dönemin otelleri hem Türkiye'nin uluslararası modernizme eklenme arzusunun hem de yerel kimliğini yeniden tanımlama çabasının görünür kılar. "Hiltonculuk", biçimsel bir üslup aktarımından ziyade, modernleşme ideolojisinin mimarlık üzerinden kurduğu bir toplumsal projedir.

Resim 7. Çınar Otel, Bade Bar'da düzenlenen bir eğlence gecesinden kare (1960'lar, yazar arşivi).

Sonuç

Bu çalışma, 1950–1970 aralığında Türkiye'de modern turizmin gelişiminde bir dönüm noktası olan İstanbul Hilton Oteli'nin mimari etkilerini, karşılaştırmalı örnekler üzerinden incelemektedir. Basın-yayın organları, mimarlık dergileri, arşiv belgeleri, röportajlar ve ikincil literatürden hareketle; otellerin mimari özellikleri, inşa süreçleri ve sosyo-ekonomik bağlamları analiz edilmiştir. Bulgular, Hilton'un temsil ettiği Amerikan modernizmi ve Uluslararası Stil'in Türkiye'de tartışmasız biçimde benimsenmediğini; birebir kopya üretiminin ötesine geçen yerel uyarlamaların da azımsanmayacak ölçüde geliştiğini göstermektedir.

Hilton'un karakteristik öğeleri; prizmatik kütle, gridal balkonlu cephe, şeffaf giriş katı, teras kullanımı, 1950'ler ve 60'lar boyunca otel mimarisinde yaygın bir dile dönüşmüş; kimi örneklerde geleneksel öğeler, malzeme çeşitlenmeleri ve özgün tasarım yaklaşımları ile zenginleşmiştir. Böylece modern mimarlık, yalnızca biçimsel bir aktarım değil, teknik bilgi transferi, kurumsal örgütlenme ve toplumsal dönüşüm süreçlerinin birleşim noktasına dönüşmüştür.

Dyckerhoff & Windmann firmasının Hilton, Çınar ve Emekli Sandığı otellerindeki süreklilik gösteren rolü, bu modernleşme sürecinin yalnızca mimari değil, aynı zamanda yapım teknolojisi ve sermaye örgütlenmesi boyutlarını da açığa çıkarmaktadır. Böylece "Hiltonculuk", biçimsel bir üslup aktarımından ziyade, dönemin kalkınma ideolojisiyle iç içe geçmiş bir inşaat kültürüne dönüşmüş; Türkiye'nin bu açıdan bir öğrenme, uyum sağlama ve dış dünyaya eklenme döneminde olduğu söylenebilir.

Hilton'un ardından gelişen dört otel; Divan, Çınar, Büyükaada Anadolu Kulübü ve Tarabya, yalnızca Türkiye'nin modern turizm mimarisinin değil, aynı zamanda sosyal modernleşme sürecinin de belirleyici göstergeleridir. Bu yapılar, ekonomik kalkınma hedefleriyle örtüşen yeni bir yaşam biçimini, batılı tüketim alışkanlıkları ve temsil stratejileriyle birlikte somutlaştırmışlardır. Divan ve Tarabya Otelleri, kentin gündelik sosyalleşme mekânlarına dönüşürken; Çınar Oteli, kent mer-

kezinin ötesinde modern eğlence ve tatil kültürünü yaygınlaştırmış; Büyükada Anadolu Kulübü ise geleneksel pratikleri modernist mekânsal formlar içinde yeniden yorumlamıştır.

Bu oteller, modern mimarlığın Türkiye’de yalnızca fiziksel bir üretim biçimi değil, aynı zamanda yeni bir davranış, tüketim ve temsil kültürünün taşıyıcısı olduğunu ortaya koyar. Modernlik, artık sadece cephelerde değil, toplumsal ilişkilerde, yaşam ritminde ve gündelik mekânlarda görünür hale gelmiştir.

Bugün hala toplumsal hafızanın bir parçası olan bu yapılar, dönemin kültürel belleğinde “modernlik deneyimi”nin hem maddi hem sembolik tanıkları olarak önemini sürdürmektedir. Her biri, Türkiye’nin savaş sonrası modernleşme serüveninin mimari bir haritasını sunar: teknik bilgiyle kültürel duyarlılığın, uluslararası üslupla yerel kimliğin, kamusal yaşamla özel deneyimin kesişiminde duran mekânlar olarak.

Kaynaklar

Adalet, B. (2018). *Hotels and Highways: The Construction of Modernization Theory in Cold War Turkey*. Stanford University Press.

Akcan, E. (2001). Americanization and anxiety: Istanbul Hilton Hotel by SOM and Eldem. In S. Bozdoğan & Ü. B. Çopur (Eds.), *Oriental Occidental: Geography, Identity, Space*. ACSA International Conference).

Akcan, E., & Bozdoğan, S. (2013). *Turkey: Modern Architectures in History*. Reaktion Books.

Aksu, Ö. (2007). Yerel kültür ve mimarlık ilişkisi: Cengiz Bektaş örneği, [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi

Asasoğlu, A. (1988). Çağdaş Türk mimarlığı kimlik arayışı sürecinde eklektik eğilimler [Yüksek Lisans Tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.

Birol, G. (2006). Modern mimarlığın ortaya çıkışı ve gelişimi. Megaron, Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Yayınları, 3, 16.

Bozdoğan, S. (2016). Turkey’s postwar modernism: A retrospective overview of architecture, urbanism and politics in the 1950s. In M. Gürel (Ed.), *Mid-century Modernism in Turkey: Architecture Across Cultures in the 1950s and 1960s*, ss. 9-27. New York & London.

Bozdoğan, S. (2019). Hiltonculuk. In T. E. Altan & S. E. Ekinci (Eds.), *İnci Aslanoğlu için bir mimarlık tarihi dizimi*. ODTÜ Mimarlık Fakültesi.

Cansever, T., & Hancı, A. (1959). Anadolu Kulübü binası. *Arkitekt*, 295, 45–52.

Castillo, G. (2010). *Cold War on the Home Front: The Soft Power of Midcentury Design*. University of Minnesota Press.

Evcin, E. (2016). Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı döneminde turistik tanıtım ve propaganda (1957–1963). *Atatürk Dergisi*, 6, 41–91.

Eldem, S. (1973). Elli yıllık Cumhuriyet mimarlığı. *Mimarlık*, 10, 5-11.

Gönlügür, E. (2018). Consumer democracy and the emotional investment in modern architecture in postwar Turkey: The Istanbul Hilton Hotel. In *Architecture, Democracy and Emotions* (pp. 58-81). Routledge.

Görkey, A. (1957). Hilton ayarında 6 otel daha yapılacak. *Turing*, Aralık, 12–13.

Gülersoy, Ç. (1989, 31 Ağustos). Hotel d’Angleterre. (Taha Toros Arşivi). *Cumhuriyet*.

Gürsoy, Ö. (1958, 5 Temmuz). 17 katlı otel. *Milliyet*.

Hayat. (1957, 1 Mart). Fenerbahçe’de yapılacak olan otel. *Hayat*.

Kaçel, E. (2009). Hiltonculuk and beyond: The dialectics of intellectualism in postwar Turkey. *Candide*, 3, 9–35.

Kalaycıoğlu, K. (2018). *Kişisel görüşme*. Ankara.

Kortan, E. (1971). Türkiye’de mimarlık hareketleri ve eleştirisi, 1950–1960. Ankara.

Kortan, E. (1973). Türkiye’de mimarlık hareketleri ve eleştirisi, 1960–1970. Ankara.

Küçükerman, G. (2018). *Kişisel görüşme*. İstanbul.

Lu, D. (2010). *Third World Modernism: Architecture, Development and Identity*. Routledge.

Nayır, Y. N. (1941, 8 Eylül). Otelsiz şehir. (Taha Toros Arşivi). *Yeni Sabah*.

Orgun, V. (1954). Turizm ve organizasyon. *Turizm Alemi*, 1, 2.

Özdemir, M. (2013). Türk turizminin temel taşlarından: Emekli Sandığı otelleri. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(2), 266–275.

Özorhon, İ. F. (2008). The Issue of Originality in Architecture: Turkish Modernity in the Period of 1950–60 (Doktora tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi.

Peksayar, O. (1966, 28 Mart). 262 odalı Tarabya Otelі 4 Nisan gününü açılıyor. *Milliyet*.

SALT Research. (1955). Rahmi M. Koç Arşivi. Finally the Hilton Hotel, or a Hotel (Dosya No: D.156).

SALT Research. (2026). Fazıl Saffet Aysu Arşivi. [Belge]. <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/328?locale=tr>

Sezgin, M. (2018). *Kişisel görüşme*. Ankara.

Skidmore, Owings & Merrill (SOM), & Eldem, S. H. (1952). Turistik otel. *Arkitekt*, 243, 56–63.

Til, E. T. (1955, Eylül). Yeni oteller. *Turing*.

Tozoğlu, A. E. (2007). Grand Hotels in Major Cities of Turkey, 1950–1980: An Evaluation of Modern Architecture and Tourism (Yüksek Lisans Tezi). ODTÜ.

Tuna Ultav, Z., & Savaşır, G. (2016). 50 Yılın Ardından Türkiye’nin İlk Otel Motel Zinciri TUSAN. İzmir.

Vanlı, Ş. (1958, 29 Kasım). Hiltonculuk. *Kim*, ss. 31–32.

Vanlı, Ş. (2006). Mimariden Konuşmak: Bilinmek İstenmeyen 20. Yüzyıl Türk Mimarlığı, Eleştirel Bakış (V1). Ankara.

Wharton, A. J. (2001). *Building the Cold War: Hilton International Hotels and Modern Architecture*. University of Chicago Press.

Yıldız, Z. (2011). Turizm sektörünün gelişimi ve istihdam üzerindeki etkisi. *Visionary Dergisi*, 3(5), 54–71.

Zat, V. (2005). Eski İstanbul Otelleri: İstanbul Hilton 50 Yaşında. İstanbul.

Zıpçı, R., Akın, A., & Ertam, E. (1959). Çınar Otelі. *Arkitekt*, 297, 132–140.